

Utolsó farkassá válni

Krasznahorkai László: *Az utolsó farkas*. Magvető Kiadó, Budapest, 2009

Urbanizáció és természet, magány és hiábavalóság. A rohanó világ felgyorsított képkockái egy hosszú körmondat erejéig lelassulnak. A szereplők önállósulnak a narrátor vonatkozásában, saját világuk lesz.

Krasznahorkai László egyetlen mondatból álló elbeszélése egy ívet zár be. Berlinből indul, bejárja Spanyolország rejtett zugát, Extremundát, majd ismét visszatér a kiindulópontba. Nevetéssel kezdődik és nevetéssel végződik. Maga a nevető nem vidám, hanem szatirikus és felette áll a történéseknek. A nevetés egyesít és összekapcsol, keretbe foglalja az eseményeket, ám ütközteti is őket, mivel a két nevetés nem egy és ugyanaz. Sokkal több van e nevetésben, mint ami a felszínen megjelenik. Sokkal mélyebb és bonyolultabb, mint amilyenek először mutatkozik. A kezdeti stádiumban hiábavalóság és meghasonlottság érződik, míg a végén a nyugtalanság tör benne a felszínre. „Épp nevetett, de ahhoz, hogy a nevetése felszabadult legyen, túlságosan is el volt foglalva azzal, van-e egyáltalán különbség a hiábavalóság súlya és a megvetés között...” (5). A nevetés kizökönt a rendes kerékvágásból, minden megfordul, mindent felfogat. A lehetetlen lehetségessé válik, eltűnnek a határok. A berlini német filozófus felhagyott munkájával, hogy elmenekülhesen a gondolkodás elől: „...egy megvetés műve a világ, ez csapja meg az agyát annak, aki gondolkodik, megtanul nem gondolkodni többé, ami természetesen nem vezet sehová...” (24). Viszont kénytelen rájönni, hogy ez a nem gondolkodás egy nem-gondolkodó gondolkodásba vezeti át. Hiábavaló volt elmenekülni, visszatér ugyanoda, ahonnan elindult, bezár egy kört. Egy levél mindent megváltoztat, mindent felfogat, egy eddig ismeretlen, új világ érdeklődik utána. A visszavonult, világtól el-

zárkózott filozófus, aki már felhagyott mindennel, egy látogatás erejéig kiteszi a lábát korábbi világából, hogy utána ismét belemerüljön jól megszokott magányába.

Az első jelenetek egy kocsmában játszódnak, ahol az egykori filozófus napjait tengeti. Körülötte lassan kiürül a bár, magány elől a magányba menekül. Üresen kongó a kocsmá is, mint a „kongó, hideg, üres tér” Extremundában és a „kongó, üres szív” saját magában. Ebbe a magányos, elszigetelt állapotba érkezik a nem várt, mindent felbolygató levél, melyben meghívják Spanyolország szintén elszigetelt szegletébe. „...tényleg Madridból érkezett, ő nem lehetett, akinek azt írták, hogy meghívják Extremundába, ismeretlen alapítvány, ismeretlen nevek, [...] nyilvánvalóan tévedés, amit úgy lehet magyarázni, hogy vagy évekkal ezelőtt adták fel (az itteni postától kitelik, hogy csak most kézbesítik ki), vagy nem tudnak róla, hogy akit hívtak, az nincs már...” (8–9). Miután megbizonyosodik róla, hogy nem félreértésről van szó, hagyja magát sodródni az árral. „... hagyja, tényleg, hadd alakuljanak a dolgok arrafelé, amerre akarnak, és így is lett...” (25).

Extremunda egy elszigetelt, hermetikusan lezárt tartomány, ahol még nem rombolt le mindent a civilizáció. „...hatalmas, kegyetlen, sivár, sík terület egy kis hegyvidékkel itt-ott, főleg a határ felé, rettentő szárazság, kopár hegyek, szikkadt föld, ember alig...” (12) – madridi barátai megpróbálják ezzel lebeszélni útjáról, invitálják, hogy inkább velük találkozzon, hozzájuk menjen el látogatóba, és hagyjon fel a sivár álmom kergetésével. Mégis elutazik, az ő szeme előtt pedig egy másik Extremunda elevenedik meg: „...Extremundának különleges varázsa van, csak két napja került közel hozzá, de már ő sem tudta teljesen kivonni magát a szuggesztiója alól...” (31). Erős kontrasztban áll ez a terület Németországgal, ahol az urbanizáció elpusztította a természet jelentős részét. Egymással szembekerül egy letűnt kor, a természet által körbehatárolt tiszta élőhely és a nagyváros piszkos, urbanizált világa. Egyfajta előrevetítés, jóslat, hogy a ma még védett és zárt Extremundába is be fog törni a civilizált világ, le fog rombolni mindent, megsemmisíti az utolsó érintetlen területet is. Olyan veszélybe kerül a térség, mint amilyenbe került a farkasok miatt, majd amilyenbe a farkasok kerültek az emberek miatt.

Egy jelentéktelennek tűnő újságcikk hajtja, űzi a gondolkodót az utolsó farkas nyomába: „...tulajdonképpen nemcsak az a furcsa abban a cikkben, hogy amolyan szokatlan költőiség lengi be, hanem maga a mondat, a tartalma, hogy ugyanis honnan tudja bárki is, mikor hal meg »az utolsó farkas«, meg újra, hogy mi az, hogy »meghal«, hát, így beszél egy tudós?!, va-

lami nem volt egészen rendben ezzel a cikkel és ezzel a mondattal...” (22). Pontról pontra jut közelebb a megoldáshoz, telefonszámtól telefonszámig, embertől emberig, míg végre meg nem találja az utolsó farkast. Vagy inkább az utolsó farkasokat. A farkasok megrázó esete még az érzéketlennek tűnő fordítót is teljesen érzékenyíti. Az érzékenyülés, a törődés is csak látszólagos, felszínes, akárcsak a mű elején és végén szereplő nevetés. A farkasok csak addig érintik meg az emberek lelkét, míg nevet adhatnak nekik, törődhetnek velük, de mielőtt még túl közel kerülnének hozzájuk, ismét hidegen elfordulnak tőlük, továbbhaladnak, mint az autós, aki véget vetett az utolsó farkas életének.

Krasznahorkai László regénye polifonikus szerkesztettségű. A szereplők nem pusztán objektumok, hanem cselekvő emberek, akik képesek egy szintre emelkedni az alkotóval. Szavaik önállóak, a szerzőtől függetlenül is megállják a helyüket. Nem kell, hogy egyetértsenek az alkotóval, saját világlátásuk, eszményeik vannak. Önállóak, gondolataik, cselekedeteik függetlenek. Történeteket mesélnek egymásnak és egymásról, elszakadva a narrátortól, aki mint szükséges irányító szerepel a műben. A tulajdonképpeni vezérszál a filozófus elbeszélése, amely mintegy monológgá alakítja a művet. Ebbe ágyazódik bele a többi szereplő története, élete, gondolata. Az egyes gondolatok állásfoglalást is jelentenek, amelyek nem változnak meg az elbeszélés végéig. A főszereplő váltig kitart amellett, hogy az utolsó farkasról szóló cikk furcsa, és utána kell járni. A csapos ugyanolyan unottan hallgatja a filozófus történetét, aki rendületlenül mesél tovább. „...nyilván a szokatlan fogalmazás miatt maradt meg benne ez a mondat, hisz ugyan miért beszél egy tudós egy tudományos cikkben ilyen szokatlan költőiességgel, nem? – utolsó farkas, nem szokás, magyarázta, de a magyar már megint nem figyelt, mert megjöttek a szállítók...” (20). A szereplők személyiségére nem hatnak ki a narrátor érzelmei, lelki- és gondolatvilága. Egyéniségek, akik nem tükrözik mások érzéseit, nem is élik bele magukat egymás szerepébe. Mindenkinek megvan a maga dolga, a saját univerzuma, amit véd minden külső hatástól. Zárt közösséget alkotnak a saját bezárkózottságukkal.

A rohanó világ és a felgyorsított életmód teljesen tönkreteszi a természetet, és a végén ott áll magányosan, utolsó farkasként a pusztuló környezetében. Hiába tenne ellene, nem lehet. A romlás már megkezdődött. A paradicsomi állapot pusztulásra van ítélve. Ezt vetíti elénk az utolsó farkas története, megpecsételve ezzel Extremunda sorsát is: „...még egy perc, és ide is betör az, ami a világ...” (33). Onnantól kezdve nincs megállás, a természet eltűnik, helyébe betonhegyek épülnek, elszigetelve egymástól az embereket.

Végül visszatér minden a kiindulópontához. „...végleg elhallgatott, hisz hogy magyarázza el, hogy bár visszatért oda, ahonnan a maga Extremundájába rövid időre eltávozott, és maradt a gondolkodástól mentes élet, [...] Extremundát a maga kongó, hideg, üres szívébe zárta...” (69). Bezárul egy kör, ami elindít egy újabbat. A német filozófus „napról napra újraírja a fejében” (69) a farkas történetét, folyamatosan újraindítva egy kört, amiből másként tekint az elmúlt eseményekre. Ezzel a látszólag zárt elbeszélést mégis nyitva hagyja, ami lehetőséget ad az újabb olvasatok létrejöttére Extremundáról, az utolsó farkasról.

